

1600: Slag bij Nieuwpoort

“Die eeuwige belastingen. Al dat geld dat de oorlog kost”.

In de Republiek weerklinkt het gemor van steden en burgers sterker dan voorheen. Keer op keer moet Prins Maurits smeken om geld, zodat hij zijn kleine leger kan uitbreiden. Dankzij de Staten van Holland mag hij zijn strijdmacht met 4000 Fransen, 2000 Duitsers en 1000 Zwitsers versterken.

Janine Otto

Prins Maurits moet dan wel tot de aanval overgaan en het aanvalsdoel wordt vastgesteld door de Staten van Holland en dat is de verovering van Duinkerken. Duinkerken werd gezien als roversnest en bracht veel schade toe aan de koopvaardij en de visserij.

Prins Maurits vindt het veroveren van Duinkerken een dwaasheid en hij krijgt daarbij steun van Willem Lodewijk van Nassau. *"Het is onverantwoordelijk het leger in de waagschaal te stellen voor zo'n ver en moeilijk bereikbaar doel."*

Toch houden Johan van Oldenbarnevelt en de Staten voet bij stuk.

In juni 1600 verzamelt de prins zijn troepen: 12.000 man voetvolk, 3000 ruiters en 37 stuks geschut. Nooit eerder heeft de Republiek beschikt over zo een schitterend leger. Aanvoerders met hun vaandels en prachtige uitrusting omringen de prins. Onder hen zijn Sir Francis Vere, graaf Everhard van Solms, Lodewijk Gunther en Ernst Casimir van Nassau, de jonge Frederik Hendrik en vele anderen.

Als gedeputeerde ter velde zijn Van Oldenbarnevelt, van der Dussen en De

Huybert uitverkoren om toezicht te houden en er voor te zorgen dat de soldij wordt uitgekeerd. Ze worden spottend *langrokken* genoemd vanwege hun sobere kledij.

Met een gereedstaande vloot steekt Maurits de Schelde over. Hij hoopt op steun van de steden Brugge en Gent maar deze houden hun stadspoorten gesloten en vallen zelfs het passerende leger aan. Ook de boeren vallen aan, hetgeen hun duur komt te staan want hun dorpen gaan in vlammen op.

Vrijwel zonder problemen bereikt Maurits Nieuwpoort aan de kust.

De gedeputeerden zien dit als een teken dat ze ongehinderd de haven van Duinkerken kunnen bezetten.

Dan komt de melding *"De Spanjaarden naderen!"*

De troepen van Velasco zijn haastig samengetrokken. Isabella en Albertus doen een wanhopige poging om hun muitende soldaten aan het vechten te krijgen. Maar de soldaten willen *"Eerst soldij dan zullen we vechten"*.

Isabelle doet echter een beroep op hun geloof en hun vaderland en biedt haar sieraden aan als soldij. Ze zijn bereid te marcheren en onder leiding van Mendoza begint de opmars vanuit Gent.

Maurits heeft geen idee van de kracht van dit leger en hij bevindt zich met zijn leger in een hachelijke positie. De hoofdmacht ligt bij Nieuwpoort op het strand, een ander deel ligt in Oudenburg. Het probleem is de doorwaadbare haveningang van Nieuwpoort die bij vloed geheel onder water loopt. Maurits ligt met zijn hoofdmacht er achter en Ernst Casimir er voor. Als de Spanjaarden aanvallen moet Ernst Casimir de haveningang vrij zien te houden tot het eb is, maar zijn troepen worden uiteengejaagd en 3000 man, 18 vaandels en twee kanonnen zijn verloren gegaan. De Spanjaarden lopen juichend langs het strand.

Op 2 juli 1600 zet Maurits alles op één kaart. Hij stuurt de schepen op zee, zodat de vloot gespaard blijft en de soldaten niet kunnen vluchten. Hij stelt zijn leger in slagorde op en plaatst de kanonnen op houten vlon-

ders in het mulle zand. Zo wachten ze de aanval af met de zon en de wind in de rug. Het is vloed en 2 uur in de middag. In de duinen zijn de eerste gevechten begonnen tussen de Spanjaarden en het voetvolk van Maurits. Maurits vuurt zijn wijkende troepen aan met de rapier in zijn hand en de oranje pluimen op zijn helm. Hij is overal en houdt leiding over zijn officieren en soldaten.

“Maeckt U gereet... Legh aen... Geeft vuur.”

Honderden musketschoten overstemmen de kreten en het gejammer van de gewonden en de stervenden.

Op het kritieke moment zet Maurits de ruitery in. Sir Francis Vere en Lodewijk Gunther werpen zich met hun woest galopperende paarden op het voetvolk van de vijand.

7 Uur in de avond wordt de laatste aanval ingezet, het is bijna eb. De Spaanse legermacht begint te wijken als de matrozen hun kanonnen afvuren en de laatste reservetroepen naar voren stormen. De Spanjaarden slaan op de vlucht en honderden vaandels vallen in handen van de soldaten der Republiek. Er blijven 700 krijgsgevangenen en hun bevelhebber achter. In de duinen bij Nieuwpoort liggen 6000 doden en Prins Maurits knielt in het zand om God te danken voor de overwinning.

De volgende dag begeeft Maurits zich naar de gedeputeerden in Oostende en verwijt hen het leger naar de slachtbank te hebben geleid. Hij weigert verder in Vlaanderen te blijven en zeilt met het restant van zijn leger, onder wie Heinrich Huber, terug naar Holland.

De tocht van Nieuwpoort begint op 20 juni 1600 bij Fort Rammekens bij Vlissingen. De vloot van Prins Maurits telde maar liefst 1250 schepen onder begeleiding van 16 oorlogsschepen. Het grote leger landde bij Philippine in Zeeuws-Vlaanderen. Vandaar begon de opmars naar Nieuwpoort. De gevolgde route is op deze kaart met stippels ingetekend.

De slag bij Nieuwpoort is een schitterende overwinning geworden maar heeft de Republiek geen enkel voordeel gebracht. Integendeel: de onderneming heeft tonnen goud gekost.

Albertus en Isabella streven opnieuw naar vrede. Na de nederlaag bij Nieuwpoort sturen ze de Graaf van Bassigny, kolonel Bentinck en de pensionaris van Ieper met vredesvoorstellen naar Bergen op Zoom.

"Volledige afscheiding van Spanje" eist van Oldenbarnevelt.

"Onaanvaardbaar" menen de onderhandelaren uit het zuiden.

Na een paar dagen gaat men uit elkaar. De 80-Jarige Oorlog, die in 1568 begon bij Heiligerlee, duurt voort.

Op de achteromslag zijn twee fases van de Slag bij Nieuwpoort afgebeeld.

Bron: Geschiedenis van de Lage Landen, deel 2, van Jaap ter Haar